

Verksamhet utan avsikt?

2002 publicerade Svenska Kommunförbundet (nuvarande SKR) skriften Verksamhet utan avsikt. Man hade tittat på kommunala måldokument för öppen ungdomsverksamhet och konstaterade bland annat att:

”Öppen ungdomsverksamhet saknar statlig regelstyrning och är därför helt beroende av kommunpolitiska ställningstaganden, det vill säga politiska mål, för verksamheten.”

Man gjorde klart att målen, för att ”kunna bearbetas, följas upp och utvärderas” bör vara tydliga (”Alla berörda ska förstå vad som menas och vara överens om hur målen ska tolkas.”, tidsbestämda, realistiska (”Målen ska vara trovärdiga och beskriva sådant som verkligen går att uppnå.”), faktainriktade (”... bygga på kunskap om den egna verksamheten ...”) och relaterade till ungdomarna (”Målen måste beskriva målgruppen och vad som är relevant för denna.”)

Dessutom, tillägger man, bör den ansvariga nämnden ”fastlägga en långsiktig inriktning och aktivt delta i arbetet med verksamhetsmål och indikatorer.” Dessa bör dels innehålla ”hårda data som beskriver besökarantal, öppettider och så vidare.”, dels måste de ”fånga människors upplevelse av aktiviteter, sociala kontakter, möten, med mera.”

Och det stannar inte där, som en engångsinsats. ”Det är viktigt att den ansvariga politiska nämnden har en aktiv dialog med förvaltningens och verksamhetens personal så att den beställer rätt verksamhet. Oformulerade och orealistiska förväntningar är ofta ett problem i politisk styrd verksamhet. Genom att kontinuerligt diskutera uppdrag och förutsättningar, kan målkonflikters begränsas och uppdraget göras realistiskt.” ”För att det politiska uppdraget ska spela roll måste nämnden kräva resultatredovisning och rapportering från både förvaltningen och enskilda verksamheter.”

Detta är alltså vad Svenska kommunförbundet förväntade sig av sina medlemmar. En förväntan som, mot bakgrund av att man hanterar offentliga medel, är helt rimlig. Som kommun är man skyldig att ha ”god ekonomisk hushållning”. Istället tvingades man konstatera att:

”Ändå saknar uppskattningsvis mer än hälften av Sveriges kommuner politiskt formulerade mål för sin öppna ungdomsverksamhet. Än färre har utvecklat rutiner för

att följa upp och utvärdera om syfte och mål stämmer överens med verksamhetens innehåll och resultat.”

Det var, konstaterar man, andra faktorer som styr verksamheten:

”Vid tider av fylla, oroligheter eller bråk ”på stan eller byn” höjs per automatik röster för att förbättra ungdomars fritidssituation.” ”Den öppna ungdomsverksamheten blir då ofta svaret på dessa önskemål, i hopp om att nå framförallt de ungdomar som befinner sig i riskzonen.”

”Om man låser de politiska uppdragen historiskt kan man konstatera att de mer motsvarar vuxensamhällets behov än ungdomars behov.”

Fanns det över huvud taget mål så talade dessa på ett mycket allmänt plan om att bidra till demokrati och jämställdhet och/eller om att motverka alkohol och droger. Inga verksamheter kunde dock, av naturliga skäl, påvisa sambandet mellan de aktiviteter man drev och dessa högsvävande mål. Det är som bekant många andra faktorer som påverkar hur dessa siffror utvecklas, till exempel tillgången på droger och det fria skolvalet.

Ofta sammanfattades målen i ’meningsfull fritid’ utan att detta någonsin fick en tydlig definition. Istället för att tala om vad man uppnått (avseende demokrati/droger/etc.) beskrev man därför vad man gjort, läger och arrangemang, och hoppades att de som bestämde skulle tro att det fanns ett samband ...

Otydliga eller icke existerande mål ledde i sin tur till godtycklig styrning, en otydlig yrkesroll och en, på alla sätt, svag position.

Självklart drevs det runt om i Sverige och andra länder också bra öppen ungdomsverksamhet som på ett konstruktivt sätt bidrog till både jämställdhet och demokrati, men lika ofta möttes ungdomar av en nergången källarlocal med ett biljardbord och erbjudandet att ’hänga’. (Något som främst lockar struliga killar med låg självkänsla och inte bidrar till att förändra deras situation och framtida möjligheter.) Arbetade man med till exempel jämställdhet skedde detta i projektform, mer eller mindre frikopplat från den dagliga verksamheten, och ”Alltför sällan synar sådana jämställdhetsarbeten den befintliga strukturen, det vill säga verksamhetens utformning, lokaler/miljö och pedagogik.”

Verksamheten kunde med andra ord se ut ’hur som helst’ beroende på vem som arbetade och vem som styrde och det kunde skifta fort. Konceptet ’fritidsgård’ var

extremt spretigt. En 'bostad' kan vara en sunkig etta i en rivningskåk eller en sju-rums lyxvilla med egen strand. En 'fritidsgård' kan vara ...

De flesta som arbetat länge i sektorn känner antagligen igen sig. Och tyvärr inte bara de. På många håll har i stort sett inget hänt som i grunden förändrar bilden från 2002. De krav Kommunförbundet ställer är det fortfarande allt för många kommuner som inte lever upp till.

Att göra något åt en sådan situation kräver både styrka och kompetens. Inga förändringar är smärtfria och bilden av 'fritidsgården' som ett hängställe för stökiga killar är fortfarande fast förankrad hos den breda allmänheten och dess politiska företrädare. I KEKS försöker vi gemensamt förändra bilden och även om våra segrar fortfarande kan vara bräckliga så rör vi oss definitivt i rätt riktning. Som ett exempel på detta, och för att inte avsluta denna artikel i moll, kommer här några citat från Sandviken (som är smarta och inte uppfinnar hjulet på nytt utan i sin tur citerar centrala europeiska policydokument – känner ni igen dem?):

”Ett demokratiskt samhälle behöver unga människors röster och aktiva deltagande. För att kunna axla denna roll behöver ungdomar en plats utanför hem och skola där de kan sätta sin egen agenda. En plats där de, tillsammans med sina likar, kan undersöka, artikulera och utveckla sina intressen och talanger, såväl som sina idéer för framtiden. En plats där de kan få stimulans och stöd att vidareutveckla de kunskaper, färdigheter, attityder och värderingar de behöver för att kunna nå sin fulla potential som individer och samhällsmedborgare. Den öppna ungdomsverksamheten är denna plats och ungdomar är, och måste alltid vara, dess främsta intressenter.”

”Sandvikens kommuns öppna ungdomsverksamhet ska bedrivas som en lärprocess baserad på delaktighet. Detta innebär att vi ska ta tillvara ungas idéer, erfarenheter, kompetenser och intressen på ett sådant sätt att det väcker deras vilja till engagemang och ansvarstagande. Det är detta vi menar när vi talar om meningsfull fritid.”

”Uppföljningen skall ske i relation till såväl enskilda verksamheter som till förvaltningen som helhet. De långsiktiga mål (Good Enough-mål) som inte uppnåtts skall förbättras genom årliga delmål med minst 5 % per år till dess att samtliga mål har uppnåtts.”

Det finns hopp!